

konference MCMi Praha 16. června 2021

Daniela Kotašová



Nápisý na harfách

Příspěvek k metodice dokumentace harf na příkladu nástrojů ze sbírky Českého muzea hudby



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

METODIKA DOKUMENTACE HARFY

PŘEHLED HARF - SBÍRKA ČMH



Třídění harf podle hudebně organologické systematiky (Hornbostel-Sachs)				
počet ČMH	bez přeladovacího zařízení (322.21)			
17	jednoduché harfy	diatonický potah	jednořadé	24 a více strun
1	chromatické harfy	chromatický potah	dvouřadá zkřížená	40 - 50 strun
	s přeladovacím zařízením (322.22)			
20	manuální harfy (háčkové harfy)	diatonický potah	hmaty pro přeladění	33 - 39 strun
19	pedálové harfy	diatonický potah	pohyb nohou, mechanické přeladění	34 - 47 strun

MOŽNOSTI VÝZKUMU

Dokumentace

Organologie

Muzikologie

Zvuk - akustika

Sociální a ekonomická historie

Objektový výzkum

Archivní výzkum

Konzervace a restaurování

Historie vědy a techniky

Nauka o materiálech

Dějiny výtvarného a užitého umění

Kontextualizace



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

IDENTITA VÝROBCE

IDENTITA VÝROBCE

Slovní nápisy

- Krk – boční části
- Horní část rezonanční desky
- Spodní deska podstavce



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

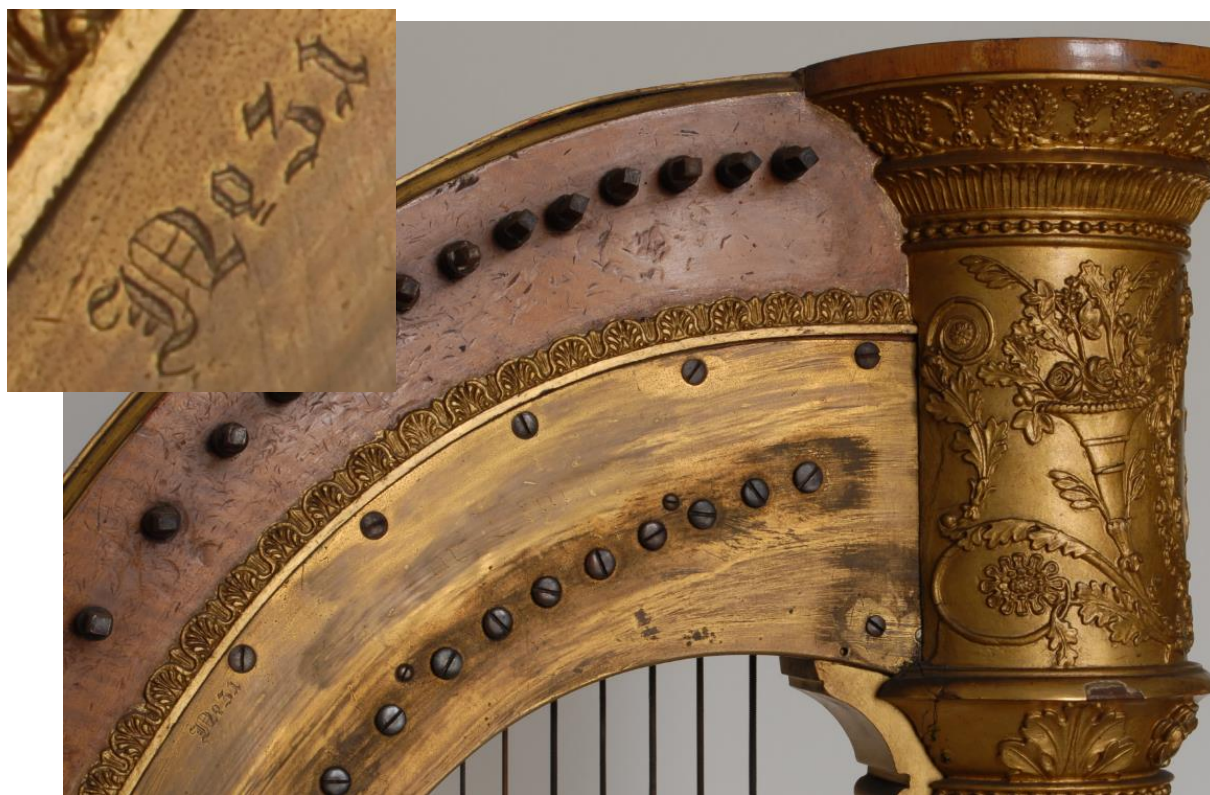
Záznam všech nápisů

Dokumentace údaje přepisovaného, mazaného, špatně čitelného apod.



Dokumentace všech údajů

Metoda srovnání podle stylu dekorace a dalších prvků – určení výrobce



Skrytý informační obsah

Kovová deska na krku:

*„Erard / PAR BREVET D'INVENTION 2284“,
„Erard / Facteur de Pianos et Harpes / 13
rue du Mail, Paris“*

výrobní číslo firmy Erard „2284“



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

EVIDENČNÍ ÚDAJE OD VÝROBCE



harfa Erard No. 6147 „**6139 R.B.**“
a rukopisný záznam „**Ant [?] Germany**“
doklad o organizaci výroby,
řízení a provozu firmy Erard

POULOPOULOS, P. – LEE, J.:
*A Synergy of Form, Function
and Fashion in the
Manufacture of the Erard
Harp*, in: *Wooden Musical
Instruments: Different
Forms of Knowledge*, COST
Action FP130, *WoodMusICK*,
2018, s. 367–393

<https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02086598/document>



**Wooden Musical Instruments
Different Forms of Knowledge**
Book of End of WoodMusICK
COST Action FP1302
Edited by MARCO A. PÉREZ and EMANUELE MARCONI



Archivní výzkum

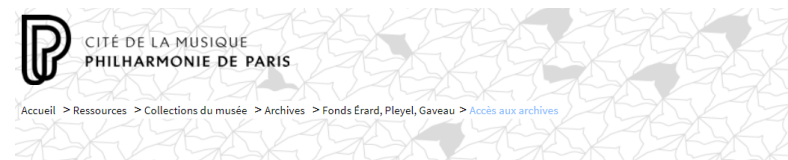
výrobní číslo firmy Erard „2284“

MUSÉE DE LA MUSIQUE – digitalizované sbírky archivu výrobců hudebních nástrojů

<https://archivesmusee.philharmoniedeparis.fr/>

2,284	Harpe style Gothique à 46 cordes ciable	25 Mai 1892
31 Mai 1892	M ^r Hans Trneček à Prague	

„2284 / Harpe Style Gothique a 46 cordes / [z dílny vyšla] 25 Mai 1892 / [prodána byla] Mr. Hans Trneček a Prague / 31 Mai 1892“



ARCHIVES DU MUSÉE DE LA MUSIQUE

FONDS ÉRARD, PLEYEL, GAVEAU



ACCUEIL

ACCÈS AUX
ARCHIVES

PRÉSENTATION DU
FONDS

GUIDE DE
RECHERCHE

AIDE À LA
LECTURE

ARCHIVES ÉRARD (1788-1983)



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

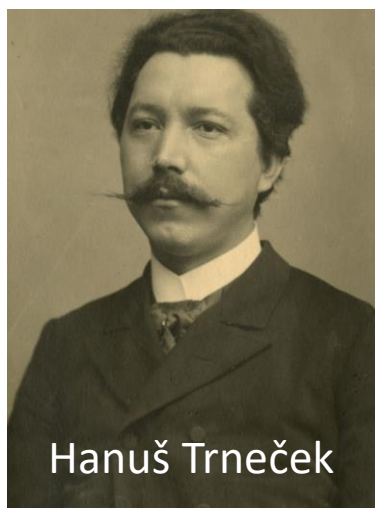


NÁRODNÍ MUZEUM

Archivní výzkum - účetní knihy firmy Erard

1892		M ^r Hans Trneček		Professeur au Conservatoire	
Mai	31	2284	Harpe style gothique à 46 cordes Érable	3500	
			Réduction 35%	1225	
			Choi & contre caisse f ^o		2275

1892		Rudolfinum		Prague	
Mai	30		Expies pour total	2275	
					2275



Hanuš Trneček

celková částka 3.500 franků
Erardova sleva 35% tj. 1.225 franků
konečná cena 2.275 franků

31. května 1892 uhrazena částka v hotovosti, k nástroji předán obal a pouzdro

<https://archivesmusee.philharmoniedeparis.fr/>

Možnosti vyhodnocení získaných informací

Dobový ceník: pedálová harfa z přelomu 19. a 20. století (Erard a Červenka)



výrobce nástroje, datace místo prodeje harfy	cena	převod na koruny	zdroj informací
Erard, No. 2284, 31. 5. 1892 / Paříž	2275 franků (po slevě 35 % z 3500 franků)	2161	Účetní knihy 1891–1894
A. Červenka, přelom 80.-90. let 19. století / Praha?	1200 florinů	2400	Preiscourant Červenka (plakát 1895?)
A. Červenka, přelom 80.-90. let 19. století / Praha?	1000 florinů	2000	Preiscourant Červenka (plakát 1895?)
Erard, No. 2350, 6. 9. 1893 / Paříž	2450 franků (po slevě 30% z 3500 franků)	2328	Účetní knihy 1891–1894
Erard, 1893 / prodejce Siebenhüner Luby u Chebu	3200-6000 Kronen	3200 - 6000	Siebenhüner (Preis-Liste, 189-?)
Erard (Paříž), 1908 / Lidl Brno	2700 K	2700	Lidl (Obrázkový ceník 1908)

IDENTITA PŘEDCHOZÍHO VLASTNÍKA



INICIÁLY - záznam původního vlastníka

- nejčastěji v horní části rezonanční desky
- monogram harfisty
- monogram (výrobce?)



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



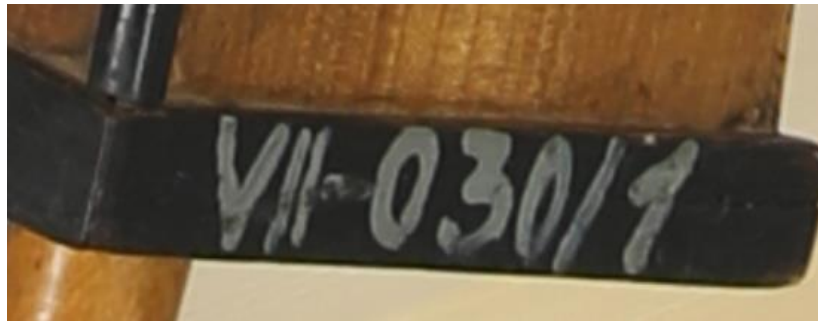
NÁRODNÍ MUZEUM

ZÁZNAM VLASTNÍKA

1) Příklad háčkové harfy (inv. č. E 2014)

Anonym, 2. pol. 19. století, Nechanicko (?)
celkem tři údaje na jednom nástroji:

EVIDENCE PŘEDCHOZÍ INSTITUCE
(inv. č. Pražské konzervatoře)



ZÁZNAM VLASTNÍKA

2) Příklad háčkové harfy (inv. č. E 2014)

NÁPIS NA BOČNÍ ČÁSTI KORPUSU:

***„Maria Anna Hübner
geb. Priebisch 1903“***



***„Museum
Grünwald a/d. N.“***



ZÁZNAM VLASTNÍKA – archivní výzkum

2) Příklad háčkové harfy (inv. č. E 2014)

Výzkum v SOkA Jablonec nad Nisou

„Maria Anna Hübner / geb. Priebisch“

(fond NAD 0948 Pozůstalost rodiny Hübner Mšeno nad Nisou)

Výsledek: Marie Anna Priebisch, provdaná Hübner (1821–1903)

- dcera továrníka Priebische, neteř zakladatele významné smržovské textilní firmy Johann Priebisch und Erben.
- Priebischové v regionu propojeni i s regionálními liberecko-jabloneckými průmyslníky a významnými politiky 1. poloviny 19. století Herzigy
- syn Karl Hübner (1846-1930?), regionální mecenáš
- Muzeum v Grünwaldu, po r. 1945 harfa do Prahy, pozůstalost do Jablonce n. N.



Neznámé evidenční údaje

3) Příklad háčkové harfy (inv. č. E 2014)

Anonym 2. polovina 19. století, Nechanicko (?)

ČÍSELNÝ ÚDAJ



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

NEZNÁMÉ EVIDENČNÍ ÚDAJE

Diatonické a háčkové harfy:

- Národní kulturní komise
- jiný důvod ?



<u>bílá tuš - rameno</u>	<u>inv. č. NM-ČMH</u>	<u>původ nabytí</u>
45	E 2021 diatonická	NKK Plzeň
46 (47 spod. č. <u>corp.</u>)	E 2017 diatonická	NKK Plzeň
47	E 2011 diatonická	NKK Plzeň
48	E 2016 diatonická	NKK Plzeň
49	E 2020 diatonická	NKK Plzeň
50	E 1530 diatonická	NKK Plzeň
956	E 1502 pedálová	NKK Praha

<u>razítko - horní č. <u>corp.</u></u>		
NKK SVOZ 12-3346	E 2021 diatonická	NKK Plzeň

<u>černá tužka- spodní č. <u>kor.</u></u>		
113	E 2024 háčková	Pražská konzervatoř
114	E 2027 diatonická	Pražská konzervatoř
115	E 2014 háčková	Pražská konzervatoř
116	E 2030 diatonická	Pražská konzervatoř

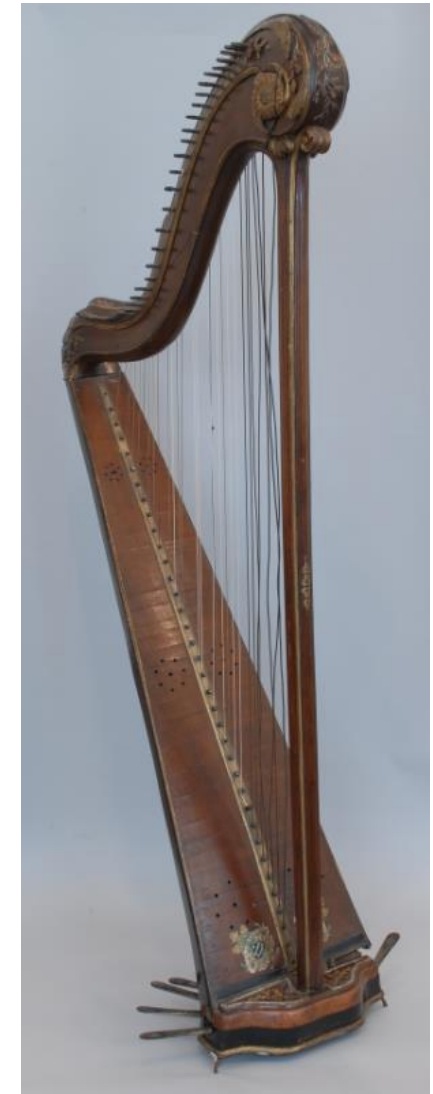
<http://www.konfiskovanepamatky.udu.cas.cz/databaze-dokumentu>

HARFY BEZ SIGNOVÁNÍ

HARFY BEZ SIGNOVÁNÍ

- ve sbírce ČMH více než polovina harf
- záludnosti pro sběratele a muzejní pracovníky

příklad „signování“ od prodejce:
pedálová harfa, anonym, Paříž ?
přelom 18. a 19. století



Záměna prodejce za výrobce

Příklad „signování“ od prodejce - pedálová harfa, anonym. Paříž ?, přelom 18. a 19. století



- 1502 E/1196 F. Brunner, Vídeň
1. polovina 19. stol. (č. 49)
- 1997 E/1197 v dokumentaci MČH nástroj označen:
Internationale Gitarre-Zither
1. polovina 19. stol.
- 1995 E/1198 1. polovina 19. stol.



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

HARFY BEZ SIGNOVÁNÍ

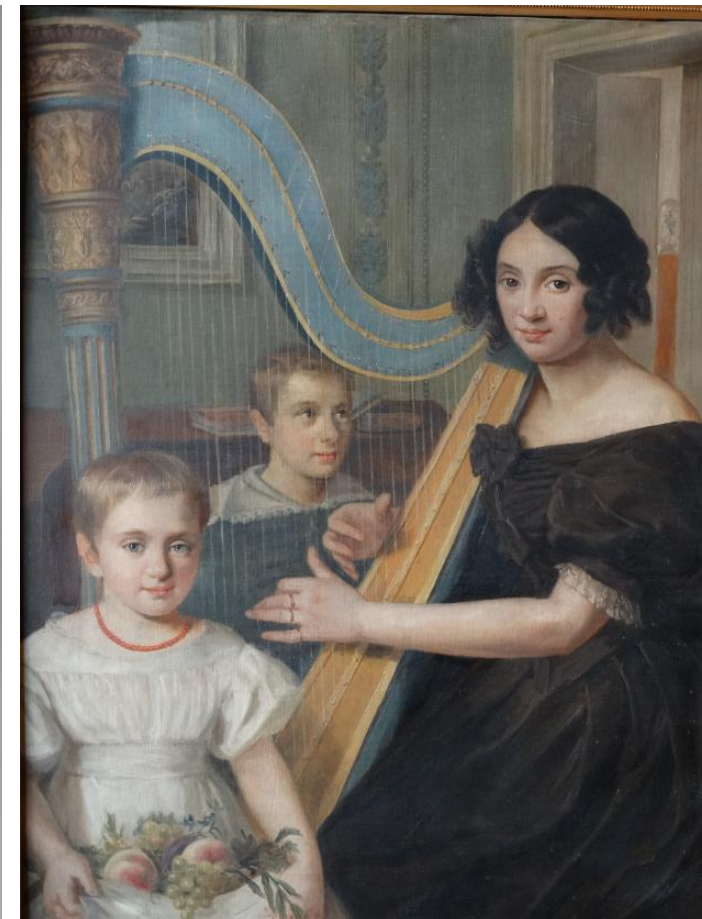
ODHALENÍ VÝROBCE

HARFA BEZ SIGNOVÁNÍ

pedálová harfa jednozářezová
Paříž, c. 1800-1810 (inv. č. E 89)

původ: dar F. L. Riegra 1898
Terezie Palacká Měchurová

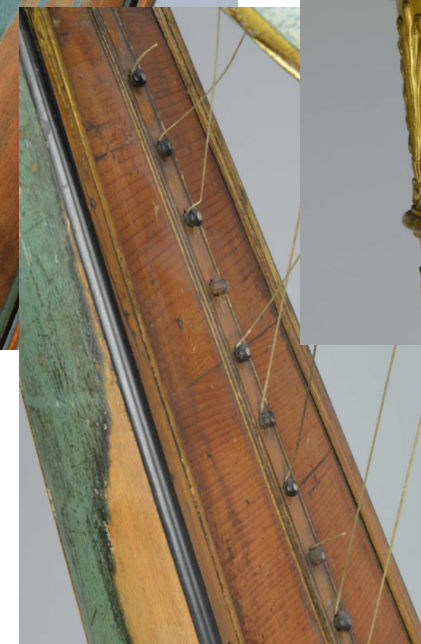
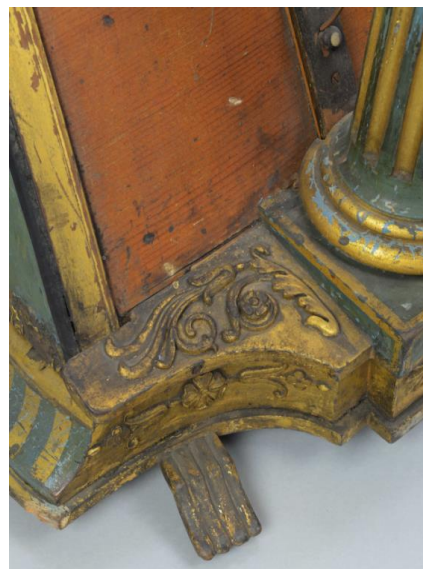
plánované umístění do stálé
expozice NM



Restaurování harfy (inv. č. E 89)

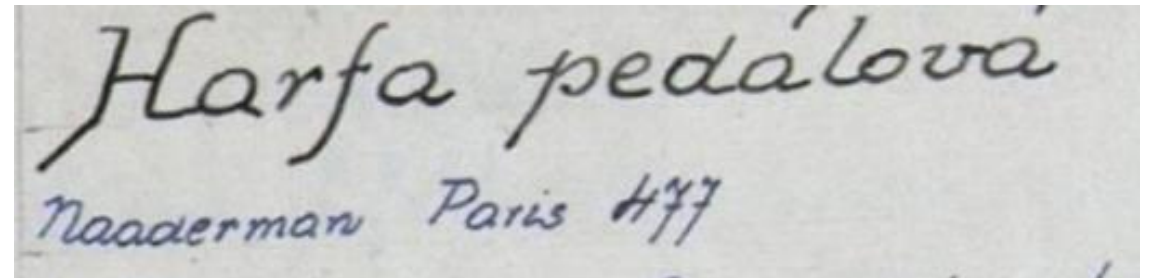
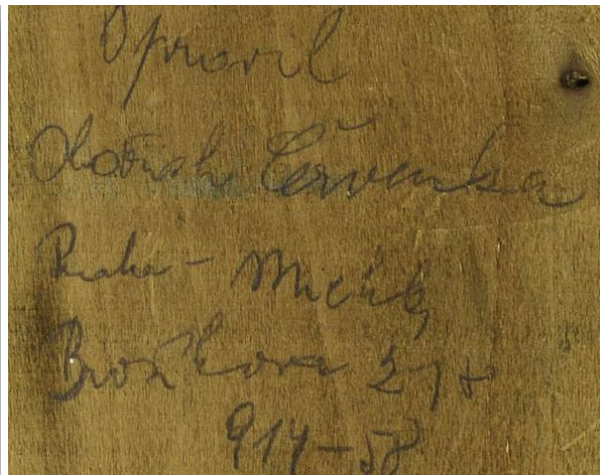
- cíl NM: „optický“ stav při respektování patiny (opravy, doplnění, vyčištění, retuš, tmel)
- materiálová analýza laku (NTM)

- 1) kovové a dřevěné části
- 2) zlato
- 3) polychromie
- 4) ostrunění



Prověřování údajů v systematické evidenci

- inventární kniha „Naaderman Paris 477“
- průzkum a srovnání harf výrobce v ostatních sbírkách
- spolupráce s restaurátory (výsledek: nápis není vidět)
- zpochybnění dosavadního autorství



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

Zpochybnění autorství harfy (E 89)

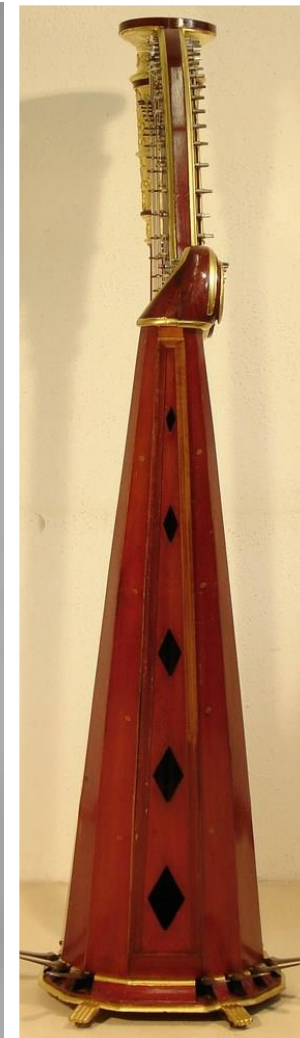
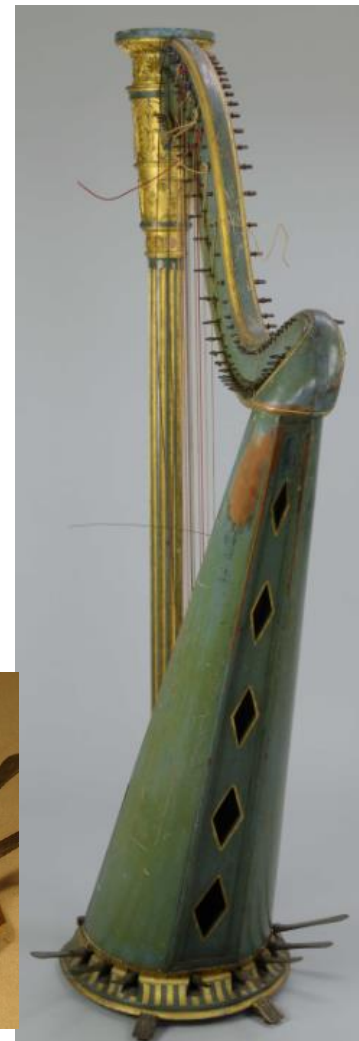
- Konzultace – **Prof. Robert Adelson**
<https://robertadelson.wordpress.com/>
- Srovnatelný exemplář:
Norges musikkhøgskole, Oslo, Norsko
- **Cousineau Père et Fils**
G. Cousineau (1733–1800)
a syn J. G. Cousineau (1760–1836)



MOŽNOSTI IDENTIFIKACE VÝROBCE

SPOLEČNÉ ZNAKY HARFY „PRAHA“ A „OSLO“

- styl dekorace na hlavici harfy
- tvar otvorů na zadní straně korpusu
- tvar pedálové skříně (umístění nožek uprostřed bočních panelů)
- tvar spodní části sloupu nad podstavcem



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ

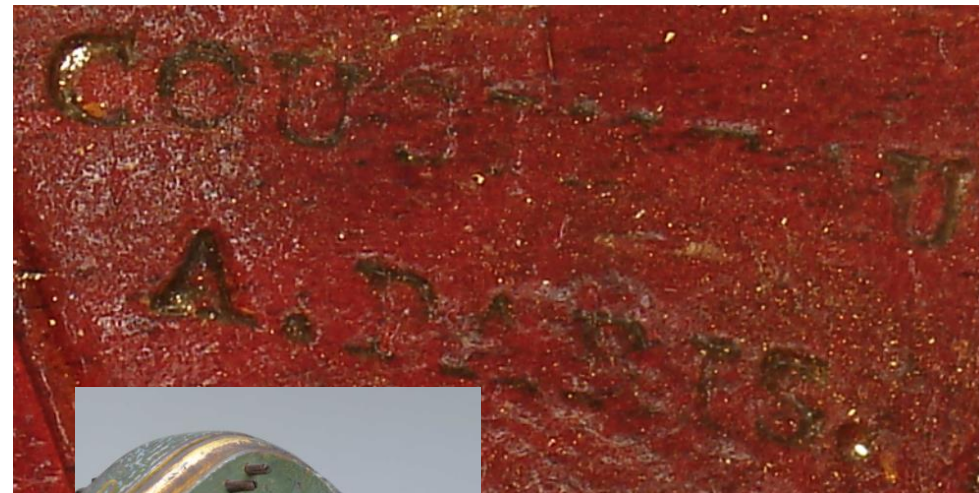


NÁRODNÍ MUZEUM

"Skrytý" nápis u harfy

SPOLEČNÉ ZNAKY

- **Oslo No. 425 x Praha No. 477**
(existují další harfy Cousineau s No. 466, 515 a 552)
- **Oslo** - slabá stopa razítka
(boční straně krku u nejvyšší struny)
„COUSINEAU / A. PARIS.“
- **Praha** – málo výrazné, ale
shodné stopy po písmenech



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM



DĚKUJI
ZA POZORNOST

www.mcmi.cz



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM

Restaurování harfy do hratelného stavu

- harfa pedálová dvouzářezová, Erard Frères, No. 22, Paříž 1817, E 88
- z majetku čes. historika F. Palackého
- zvuková ukázka: J. L. Dusík: Sonatina VI, Es dur (Tempo di mineutto),
harfa: Hana Müllerová-Jouzová

- <https://nm365.sharepoint.com/sites/dl.cmh2/Sdilene%20dokumenty/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2Fdl%2Ecmh2%2FSdilene%20dokumenty%2FMCM%2Fzvuk%5Fukazka%5Fharfa%20E%2088%5FDusik%5FSonatina%5F2%5F2%2E10%5F2%2E11%2Emp3&parent=%2Fsites%2Fdl%2Ecmh2%2FSdilene%20dokumenty%2FMCM>



METODICKÉ CENTRUM
DOKUMENTACE, KONZERVACE A RESTAUROVÁNÍ
HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ



NÁRODNÍ MUZEUM